

*Met nieuwe technieken werken we toe naar **energieneutraliteit**. We brengen in beeld hoe we bijdragen aan Nederland circulair.*

VV-besluitnota

Registratienummer:
20.019195

De verenigde vergadering

besluit:

1. te streven naar energieneutraliteit in 2025, conform het besluit uit 2018, en zet hiervoor in op circa 25 TJp aan energiebesparing en 250 TJp aan extra energieopwekking op eigen terreinen (zon, wind, aquathermie en biogas).
2. ook na 2025 energieneutraal te blijven door nieuwe projecten energieneutraal uit te voeren, dan wel toename in de energievraag te compenseren met extra energieopwekking binnen Rijnland.
3. daarnaast vanuit onze water gerelateerde taken ook actief bij te dragen aan de energietransitie in de regio.
4. de rol die Rijnland hierin kiest is maatwerk. Dit wordt per project bepaald door het dagelijks bestuur, zolang dit binnen hun (financiële) kaders valt. Het besluit om een ondernemende rol te spelen in een project wordt altijd aan de verenigde vergadering voorgelegd.

Context

De verenigde vergadering heeft in maart 2018 besloten dat Rijnland streeft naar energieneutraliteit in 2025. Conform het coalitieakkoord en de bestuursagenda doorlopen we momenteel een apart BOB-proces. Het energiedossier heeft samenhang met andere dossiers en komt bijvoorbeeld ook in de BOB-trajecten van klimaat en circulaire economie terug. De samenhang tussen deze processen borgen we in het WBP6. Zie bijlage 1 voor de beeldnota energieneutraliteit waarin de kaders, definities en de stand van zaken staat.

Voor voldoende energieopwekking is ruimte nodig op de eigen terreinen van Rijnland. In de Nota Verkoopbeleid is daarom opgenomen dat strategische reserveringen voor de mogelijke installatie van energieopwekking nog niet worden verkocht. Hiermee wordt invulling gegeven aan de motie van de VV in september 2019. Uiteraard wordt voor locaties die geschikt zijn voor energieopwekking een integrale afweging gemaakt, waarbij we ook kijken naar bedrijfsvoering, financiën en andere maatschappelijke opgaven zoals de circulaire economie, biodiversiteit en landschappelijke inpassing.

De ruimtelijke vertaling van de energietransitie landt in het omgevingsbeleid van provincies en gemeenten. De afstemming wordt vormgegeven via Regionale Energie Strategieën (RES-sen). Dit proces moet leiden tot maatschappelijk gedragen plannen voor het bereiken van de energiedoelstellingen van het Klimaatakkoord. Dit is een cyclisch proces, waarin de RESsen tweejaarlijks opnieuw worden herijkt en vastgesteld. Rijnland participeert in vier RES regio's met ieder zijn eigen organisatiestructuur en dynamiek.

Voor 1 juni 2020 worden de eerste concept-RESSen aangeboden aan het Rijk en vrijgegeven voor wensen en bedenkingen door de VV. De uitkomsten van het BOB-proces energietransitie worden hierin zoveel mogelijk meegenomen. De eerste definitieve RESSen (RES 1.0) zullen naar verwachting in Q1 2021 ter besluitvorming worden geagendeerd in de VV.

[Uitkomsten opinievormende VV 12 februari 2020](#)

Tijdens de beeld- en opinievormende VV op 12 februari 2020 hebben we laten zien hoe Rijnland er voor staat ten opzichte energieneutraliteit in 2025 en heeft een discussie plaatsgevonden over aquathermie en de rol van Rijnland hierin. VV-leden gaven hierin, onder andere, aan:

- Er is innovatie nodig om energie op te wekken en op te slaan. We moeten gebruik maken van de kennis uit de markt, maar ook de kennis in de eigen organisatie borgen.
- Laten we zoveel mogelijk energie halen uit onze eigen assets. De druk op openbare ruimte is groot, dus laten we in de eerste instantie naar onszelf kijken. En wat we zelf niet nodig hebben, kunnen we inzetten voor de omgeving.
- We moeten redeneren vanuit een grote publieke familie. Warmte in water is van iedereen, dus laten we het ook beschikbaar stellen voor iedereen. Dat is ook een morele verplichting. En als we er geld aan kunnen verdienen zouden we dit weer nuttig kunnen inzetten.
- Uiteraard moeten we wel werken met randvoorwaarden voor aquathermie, zo moet het geen nadelige gevolgen hebben voor de waterkwaliteit of ecologie.
- Energie, en met name warmte uit water, kan ons bestaansrecht verder uitbouwen. Vroeger hoefden we alleen dijken te bewaken, maar nu komen er steeds meer opgaven op ons af. Zeker met nog 100.000 woningen erbij in onze regio worden de opgaven alleen maar groter. Wij kunnen een handreiking bieden voor integrale oplossingen.

Een aantal inhoudelijke vragen hebben we tijdens de sessie niet kunnen beantwoorden. Zie bijlage 2 voor een inhoudelijke beantwoording.

[Energie neutraal worden](#)

Rijnland streeft naar energieneutraliteit in 2025. Dit betekent dat vanaf 2025 jaarlijks de hoeveelheid (duurzame) energieopwekking minimaal even groot is als het totale energieverbruik. Het energieverbruik bestaat uit alle elektriciteit, gas, brandstoffen en warmte die Rijnland verbruikt en de energie die partijen die namens Rijnland reguliere werkzaamheden verrichten (denk aan baggeren) verbruiken. De energieopwekking bestaat uit alle energieopwekking op de Rijnlandse terreinen en de energieopwekking die HVC namens Rijnland voor haar rekening neemt. Rijnland mag als aandeelhouder van HVC naar rato van aandelen de energieopwekking van HVC toerekenen naar haar eigen doelstelling.

Rijnland wekte in 2019 311 TJp aan energie duurzaam op¹. Dit deden en doen we onder andere door de productie van biogas uit ons zuiveringsslib en de zonneweide bij Katwijk. Op dit moment is het merendeel toe te wijzen aan de opwekking door HVC. In 2019 verbruikte Rijnland 583 TJp aan energie. Het verschil en dus de resterende opgave richting energieneutraal bedraagt 272 TJp per jaar.

De doelstelling is om door energiebesparing hier ongeveer 10% van te reduceren (25 TJp). Energieverbruik is een integraal onderdeel van businesscases bij investeringen, waardoor bij reguliere renovaties en vervangingen altijd energiezuinige(re) varianten worden overwogen. Daarnaast wordt gewerkt aan energiebesparingsprogramma's met aanvullende maatregelen.

¹ Tijdens de beeldfase waren de cijfers uit 2019 nog niet bekend, en zijn de cijfers uit 2018 gepresenteerd.

De resterende opgave realiseren we door extra energieopwekking middels een mix van maatregelen, hieronder een inschatting van de verdeling.

Maatregel	Energie	Toelichting
Centrale slibstrategie WP	~ 70 TJp	Toename biogasproductie op AWZI Waarderpolder door centrale inzameling (reeds besloten, uitvoering mogelijk na 2025)
Windenergie	~ 100 TJp	Op basis van huidige beleidsrestricties vanuit provincies zijn meer windmolens op dit moment niet mogelijk
Zonne-energie	~ 70 TJp	Circa 12 hectare zonneweides, verspreid over meerdere locaties (met een positieve businesscase)
Aquathermie	~ 10 TJp	Aquathermie heeft in de toekomst een enorme potentie. Voor 2025 zullen mogelijk slechts enkele projecten gerealiseerd zijn.

Met deze mix van bovenstaande maatregelen lijkt energieneutraliteit in 2025 haalbaar, ook binnen de huidige (financiële) kaders van het MJP en het coalitieakkoord. Uiteraard volgen we technologische ontwikkelingen op de voet zodat we flexibel in kunnen spelen op veelbelovende innovaties uit de markt.

Energieneutraal blijven

De doelstellingen en geprogrammeerde energieopwekking hebben we gebaseerd op het huidige energiegebruik van Rijnland. Nieuwe projecten, zoals een vierde zuiveringstrap, kunnen leiden tot toename in de energievraag. Om te zorgen dat we ook energieneutraal blijven, nemen we in deze projecten compenserende maatregelen op of, als dat niet kan, zoeken we elders compenserende maatregelen. Denk daarbij aan extra energiebesparing of energieopwekking.

Het is tevens belangrijk om energie verder te borgen in de primaire processen en bedrijfsvoering van Rijnland. We kijken hiervoor ook naar de partijen die namens Rijnland werkzaamheden verrichten, aangezien dit ook meetelt in de energiebalans. Zo streven we via inkoop en aanbestedingsrichtlijnen naar het gebruik van zo min mogelijk fossiele brandstoffen. Denk dan met name aan transportbewegingen die ook met een andere (niet-fossiele) bron kunnen worden aangedreven zoals elektriciteit, waterstof, biogas of biodiesel. De concrete uitwerking van CO₂-neutrale inkoop en aanbesteding wordt verder geborgd in het BOB-proces circulaire economie.

Actieve bijdrage aan de energietransitie

Er is een enorme potentie aan warmte opgeslagen in het afvalwater en oppervlaktewater en er is steeds meer vraag naar biogas. Daarmee kunnen wij meer energie opwekken dan we nodig hebben voor onze eigen doelstelling. Rijnland heeft met warmte en biogas nieuwe "producten" waarmee wij een substantiële bijdrage kunnen leveren aan de energietransitie, een van de belangrijkste maatschappelijke opgaven. Daarnaast hebben we ook strategische locaties om zonnepanelen en/of windmolens te faciliteren.

De samenwerking met partners geven we vorm via de vier RES regio's waarin we participeren. Hier brengen we ook onze actieve bijdrage aan de regio in. Daarnaast hebben we een adviserende rol in de warmtetransitie-visies van gemeenten en we gaan op zoek naar partijen die onze energiebronnen ('nieuwe producten') kunnen gebruiken voor energieopwekking. Dit betekent:

- Rijnland participeert in samenwerkingen met gemeenten, ontwikkelaars en andere partners voor aquathermie. We kiezen strategisch de mate van inzet per project.
- Voor energieopwekking op eigen terreinen (biogas, zon, wind) kijken we naar het maximale maatschappelijke rendement
- We blijven de ontwikkelingen in techniek en wetgeving volgen. Door middel van specifieke pilots verkennen we de mogelijke rollen voor Rijnland, zoals de samenwerking in gebiedsontwikkeling Valkenburg en Hoornes in Katwijk.

Rol van Rijnland in de maatschappelijke opgave

De rol van Rijnland in de energietransitie is maatwerk. We vinden het belangrijk dat de energie die Rijnland ter beschikking heeft, zoals warmte in water, wordt ingezet voor de samenleving. Als marktpartijen dit op kunnen pakken, kiezen we voor een faciliterende rol. Indien projecten niet vanzelf van de grond komen, kan Rijnland kiezen voor een initiërende / participerende rol in samenwerking met andere (semi)publieke partijen. Voor projecten waarvoor het slagen een ondernemende rol van Rijnland nodig is en dit mogelijk is binnen het wettelijk kader, zullen we dit ook verkennen. Gaandeweg willen we experimenteren met verschillende samenwerkingsvormen met als doel een optimale bijdrage te kunnen leveren aan de publieke opgave voor de energietransitie.

Aquathermie is een beproefde techniek, maar de ontwikkelingen in de collectiviteit van het systeem (warmtenetten) en de rol van overheden hierin is nog volop in ontwikkeling. De wetgever heeft oog voor een ruime rolopvatting van de waterschappen binnen hun wettelijke kaders. Om mee te kunnen in deze ontwikkelingen gaan we aan de hand van concrete casussen de rol van Rijnland verder verkennen. We ontwikkelen hiervoor een afwegingskader. Zie bijlage 3 voor een eerste vingeroefening van een afwegingskader voor de rol van Rijnland in maatschappelijke opgaven. Deze afweging doen we primair met het dagelijks bestuur. Indien de rolopvatting consequenties heeft die buiten de kaders vallen van het dagelijks bestuur, wordt per project besluitvorming doorlopen met de VV. Ter illustratie: In het geval van het afwegingskader zoals weergegeven in bijlage 3, zal de afweging tussen opties A t/m C door D&H plaatvinden, mits binnen de financiële kaders. Indien een meer ondernemende rol (opties D of E) aan bod komt, zal besluitvorming in de VV aan de orde zijn.

Uiteraard hebben we de randvoorwaarde dat aquathermieprojecten geen nadelige gevolgen moeten hebben voor onze primaire processen, denk dan ook aan de waterkwaliteit en aquatische ecologie.

Financiële consequenties

Het benodigde krediet voor energieneutraliteit past binnen de vastgestelde investeringsbegroting zoals vastgesteld in het MJP 2020-2023 en de Programmabegroting 2020. Dit besluit heeft daarom geen invloed op de schuldenlast, kapitaallasten en de lastendrukontwikkelingen. De gereserveerde middelen betreffen ramingen. Dit betekent dat voor de investeringen separaat krediet wordt aangevraagd, onderbouwd met een businesscase. Wel heeft het besluit een effect op het maatschappelijk rendement. De energietransitie is nadrukkelijk onderdeel van één van de vier prioriteiten van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI).

Het beoordelen van aanvragen en samenwerking in projecten voor aquathermie, kan op termijn meer personele capaciteit vragen dan we hier nu voor beschikbaar hebben. In het WBP6 beschouwen we de energietransitie in samenhang met andere maatschappelijke opgaven als circulaire economie, biodiversiteit en klimaat en maken we keuzes of en waar we eventueel extra middelen inzetten. Insteek dat een bijdrage aan de energietransitie, zoals aquathermie, op termijn kostendekkend is via opbrengst warmtelevering of beschikbaarstelling water als warmtebron.

Argumenten

1.1 *Rijnland blijft haar verantwoordelijkheid nemen door te streven naar energieneutraliteit in 2025*

Klimaatverandering heeft effect op al onze taken: van veiligheid tegen overstromingen tot waterafvoer, -aanvoer en -kwaliteit. Rijnland werkt aan het minimaliseren van de gevolgen van klimaatverandering met het versterken van dijken, het vergroten van water aan- en afvoer en waterkwaliteitsmaatregelen. Met het voorliggend besluit draagt Rijnland bij aan het wegnemen van de oorzaken van klimaatverandering (uitstoot van broeikasgassen verminderen). Daarnaast sluit Rijnland aan bij de (inter)nationale en regionale ambities/initiatieven. Zo is energieneutraliteit van de waterschapsector ook ingebracht in het Klimaatakkoord.

- 1.2 *De beoogde investeringen die nodig zijn voor de tweede tranche maatregelen zijn reeds gereserveerd in het MJP*
In het MJP is voor de periode 2020-2023 in totaal een bedrag van € 16 miljoen geraamd voor de energietransitie. Op basis van de verkenningen en businesscases voor wind en zon, lijkt dit voldoende investeringsbudget (inclusief personele capaciteit) om energieneutraliteit in 2025 te behalen. De investeringen leiden evenwel tot lagere energielasten.
- 2.1 *Rijnland wil ook na 2025 energieneutraal blijven*
De geplande maatregelen gaan uit van het huidige energiegebruik van Rijnland. We hebben hierin geen rekening gehouden met projecten die extra energie vragen (zoals een vierde zuiveringstrap). Om te zorgen dat we ook na 2025 energieneutraal blijven, voeren we projecten die substantieel meer energie vragen ook energieneutraal uit of zoeken we naar compenserende maatregelen.
- 3.1 *Rijnland neemt haar maatschappelijke verantwoordelijkheid door bij te dragen aan de energietransitie*
In het coalitieakkoord 2019-2023 van Rijnland staat dat water een cruciale factor is in de discussies over klimaat en energie en dat Rijnland een onmisbare rol heeft in het oplossen van brede maatschappelijke uitdagingen. Het past waterschappen om voorop te lopen bij innovaties die aan waterschapstaken zijn gebonden. Wij nemen daarbij onze verantwoordelijkheid door onder andere actief bij te dragen aan de energietransitie.
- 3.2 *Aquathermie is een veelbelovende techniek die een grote bijdrage kan leveren aan regio*
In het coalitieakkoord staat dat we kansen zien door een innovatieve en ondernemende rol te spelen in aquathermie. Warmte-energie uit afvalwater (TEA) en uit oppervlaktewater (TEO) zijn veelbelovende technieken die direct aan het waterbeheer zijn gekoppeld. Afhankelijk van de specifieke casus kan Rijnland ook participeren in samenwerkingen met de omgeving, samen met marktpartijen en publieke partners.
- 4.1 *Door te kiezen voor maatwerk, kunnen we flexibel en adaptief samenwerken met de omgeving*
De ontwikkelingen in de energietransitie gaan snel. Een van de kenmerken van de energietransitie is dat meer energie lokaal en regionaal wordt opgewekt. Publieke partners zoals gemeenten en drinkwaterbedrijven kiezen steeds vaker voor een verdergaande rol hierin. Ook zijn er steeds meer bewonersinitiatieven die energiecorporaties oprichten. Door te kiezen voor maatwerk, kan optimaal worden ingezet op de behoefte uit de omgeving, waarbij continu een integrale afweging plaatsvindt ten opzichte van onze kerntaken.

Risico's

- 1.1 *We halen de energiedoelstelling niet voor 2025*
Het besluit om te komen tot een energieneutraal Rijnland betekent een grote opgave korte tijd. Zorgvuldigheid, doorlooptijd van vergunningen en subsidieaanvragen, inspelen op nieuwe ontwikkelingen en acceptatie van de omgeving kunnen van invloed zijn op de snelheid van de realisatie van alle duurzame energiemaatregelen. Het is ook nog onduidelijk wat het effect van de Coronacrisis zal zijn. Naast forse inzet op wind en zonne-energie is het ook belangrijk de centrale slibvergisting op Waarderpolder tijdig te realiseren.
- 1.2 *het landelijke of regionale speelveld wijzigt in ongunstige zin waardoor de huidige financiële kaders niet voldoende zijn*
De energietransitie is volop in beweging. Landelijke of regionale afspraken kunnen de plannen negatief beïnvloeden. Denk aan de invloed op de businesscases van het afbouwen van SDE+ subsidie of nieuwe eisen die gesteld worden door gemeentes of provincies.

Daarnaast bestaat er een risico dat de rekenregels worden aangepast wat invloed heeft op de toerekening van het aandeel van HVC. Rijnland volgt de ontwikkelingen op de voet en zal, indien nodig, tijdig anticiperen op de veranderingen. De ontwikkelingen kunnen ervoor zorgen dat producten goedkoper worden, of juist duurder. Voor elk investeringsproject vragen we een krediet aan zodat de VV zicht blijft houden op de voortgang.

1.3 *Provinciale regelgeving voor wind op land wordt niet aangepast*

Met name voor windenergie bestaan er nog onzekerheden over het beleid van de provincies en beperkingen vanuit Schiphol. Vandaar dat diverse partijen in RES verband het restrictief beleid van de provincies en de beperkingen van Schiphol bij provincies en Rijk adresseren. Provincie Noord-Holland heeft het voornemen het beleid aan te passen en dat lijkt voldoende mogelijkheden te geven voor windenergie op onze terreinen. Mocht dit onverhoopt toch niet mogelijk blijken, dan zullen we meer moeten inzetten op zonne-energie (ook op locaties met een minder gunstige businesscase).

2.1 *Het besluit om projecten energieneutraal uit te voeren zorgt voor niet sluitende begroting*

Bij reeds geplande projecten hebben we nog niet altijd rekening gehouden met energieneutraliteit. Dit betekent dat bestaande businesscases en begroting mogelijk niet toereikend zijn. Na 2025 zal het in ieder geval een integraal onderdeel moeten zijn van de scope van projecten.

3.1 *Rijnland kan door de actieve rol in aquathermie de vragen van de omgeving niet aan*

Vrijwel wekelijks krijgen we verzoeken van gemeenten, bedrijven, ontwikkelaars, woningcorporaties of bewonersverenigingen om mee te denken of te doen in aquathermieonderzoeken en -projecten. Dit betekent dat de komende jaren er een toename kan ontstaan aan advies – en vergunningaanvragen en wensen voor participatie/deelname in projecten van derden. Het participeren in aquathermieprojecten en het beoordelen van de effecten voor het watersysteem (ecologie, kwaliteit) of assets (gemalen, zuiveringen) kost extra personele inzet. Hoeveel hiervoor nodig is en vrijgemaakt kan worden wordt in samenhang met het WBP6 verder integraal meegenomen, in relatie tot de andere maatschappelijke opgaven als circulaire economie, biodiversiteit en klimaat.

4.1 *Door te kiezen voor maatwerk kan de rol van Rijnland onduidelijk zijn*

Kiezen voor maatwerk betekent ook dat Rijnland voor het ene project kan kiezen om mee te investeren in energieopwekking, en bij het andere project alleen faciliterend op te treden. Dit past bij de inzet vanuit het coalitieakkoord, waarin is afgesproken dat we gebiedsgericht aan de slag gaan en daarbij de ruimte bieden om experimenteren, te leren en te ervaren, waarbij we actief op zoek gaan naar de kansen in en met de omgeving. Om duidelijkheid te scheppen aan onze partners werken we aan een afwegingskader, dat we gaandeweg op basis van casuïstiek verder gaan verfijnen. Feitelijk maken we impliciete keuzes uit het verleden expliciet. Dit afwegingskader geeft duidelijkheid en transparantie over de rolopvatting van Rijnland, waarbij tegelijkertijd de flexibiliteit en ruimte wordt geboden om te kiezen voor maatwerk.

Bijlagen

Bijlage 1: VV- Beeldnota energieneutraliteit

Bijlage 2: Beantwoording vragen VV 12 februari 2020

Bijlage 3: Vingeroefening afwegingskader

Bijlage 4: VV -Besluitnota energieneutraliteit 2018 (18.040472)